

Vergaderjaar 1992-1993 Nr. 265a

21 968

Aanvulling van het Wetboek van Strafrecht met enige bepalingen strekkende tot het tegengaan van commercieel draagmoederschap

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET VERSLAG

Ontvangen 13 mei 1993

Graag beantwoorden wij de in het verslag gestelde vragen en gemaakte opmerkingen van de vaste Commissie voor Justitie als volgt.

Wij voldoen graag aan het verzoek van de leden van de fractie van D66 of nogmaals uiteen gezet kan worden waarom de vrijheid van meningsuiting niet in het geding is bij de in het wetsvoorstel neergelegde verboden.

Voor het effectief tegengaan van commercieel draagmoederschap is het noodzakelijk het openbaarmaken van het aanbod van bemiddeling en van de vraag naar en het aanbod van draagmoederschap strafbaar te stellen. Deze gedragingen dragen er namelijk toe bij dat commercieel draagmoederschap tot stand komt en dat het zich als maatschappelijk verschijnsel kan ontwikkelen. Het is niet zo dat de vrijheid van meningsuiting bij deze verboden, naar deze leden kennelijk veronderstellen, in het geheel niet in het geding is. Die vrijheid wordt door deze verboden wel beperkt, maar dit is, gelet op de met de verboden gemoeide belangen, gerechtvaardigd. In de nota naar aanleiding van het eindverslag aan de Tweede Kamer gingen wij hier op in (Kamerstukken II 1991/1992, 21 968, nr. 7, blz. 3-4 en 5-6).

De belangen waar het hier om gaat zijn die, welke aan het wetsvoorstel als zodanig ten grondslag liggen en die samenhangen met de aan draagmoederschap verbonden risico's. Deze belangen betreffen de (psychische) gezondheid van de draagmoeder en van het kind, alsmede de openbare orde, in verband met het risico dat zowel de wensouders als de draagmoeder het kind wensen te behouden of dat zij beiden het kind juist niet willen behouden. Bij commercieel draagmoederschap is er tevens het gevaar dat een vrouw, in verband met de daarmee gemoeide financiële belangen, gedwongen wordt tot een zwangerschap. Bij deze vorm van draagmoederschap is, ook wanneer zij wel uit vrije wil plaatsvindt, de waardigheid van mensen in het geding, omdat hierbij de mens wordt gereduceerd tot een lichamelijke functie en tot zijn nut voor anderen.

Het gaat hier om belangen die een beperking van de vrijheid van meningsuiting, zowel in het licht van artikel 7 van de Grondwet, als in het licht van artikel 10, tweede lid, van het Europees verdrag tot bescherming van de rechten van de mens (EVRM), rechtvaardigen.

De gegevens inzake adoptie en draagmoederschap, waarnaar de fractie van D66 vroeg, zijn niet beschikbaar. Cijfermateriaal omtrent de bedoelde onderwerpen ontbreekt. Het kan wel voorkomen dat zich in gezinnen waarin een kind is geadopteerd problemen voordoen maar deze gezinnen worden niet als afzonderlijke categorie geregistreerd. Bij de raden voor de kinderbescherming is één geval bekend waarin de draagmoeder uiteindelijk afzag van de afstand van het kind. Er zijn bij de raden geen gevallen bekend waarin de wensouders er van afzagen het kind op te nemen.

De leden van de fractie van de SGP vroegen zich af of in het intitué van het wetsvoorstel niet tot uitdrukking behoort te komen dat het wetsvoorstel bepaalde aspecten van niet-commercieel draagmoederschap wil tegengaan.

Hierover merken wij op dat het wetsvoorstel wel beperkingen kan meebrengen voor de mogelijkheden dat niet-commercieel draagmoederschap tot stand komt maar dat dit, anders dan deze leden in hun vraagstelling tot uitdrukking brengen, niet het doel is van het wetsvoorstel. Het doel van het voorstel is weloverwogen beperkt tot het tegengaan van alleen commercieel draagmoederschap. Uitsluitend deze vorm van draagmoederschap kan effectief worden tegengegaan door de in het wetsvoorstel opgenomen verboden. Commercieel draagmoederschap kan moeilijk tot stand komen zonder bedrijfs- of beroepsmatige bemiddeling of openbaarmaking van vraag of aanbod. De totstandkoming van afspraken over niet-commercieel draagmoederschap daarentegen wordt hier niet of nauwelijks door bepaald, omdat dit veelal binnen de kring van familie of kennissen plaatsvindt.

In antwoord op de vraag van de SGP-fractie betreffende artikel 7, vierde lid, van de Grondwet, merken wij op dat deze bepaling inderdaad van toepassing kan zijn op het openbaar maken van vraag naar en aanbod van commercieel draagmoederschap. Deze bepaling in de Grondwet zondert handelsreclame uit van de bescherming van de vrijheid van meningsuiting, zoals deze in artikel 7 Grondwet is neergelegd. Onder handelsreclame wordt verstaan alle reclame voor commerciële doeleinden en elk aanbod van diensten of goederen. Niet wordt hieronder begrepen propaganda voor ideële doeleinden.

Het wetsvoorstel maakt bij het verbod tot openbaarmaking geen onderscheid naar het wel of niet commerciële karakter van de openbaarmaking. Ook indien aangenomen wordt dat de openbaarmaking van de vraag naar of het aanbod van niet-commercieel draagmoederschap onder het vierde lid valt, wil dit nog niet zeggen dat met een beroep op deze uitzondering de in het wetsvoorstel opgenomen openbaarmakingsverboden zonder meer zouden kunnen worden gerechtvaardigd. Hiervoor is ook een toetsing aan artikel 10 EVRM vereist. Onder de bescherming van dit artikel vallen zowel commerciële als niet-commerciële uitingen. Op de toetsing van het wetsvoorstel van artikel 10 EVRM gingen wij hierboven, bij de beantwoording van een vraag van de leden van de fractie van D66, al in. Hier kan nog worden opgemerkt dat, in het licht van de jurisprudentie over artikel 10 EVRM, een beperking van de vrijheid van meningsuiting eerder gerechtvaardigd kan zijn indien het betreft een beperking van commerciële uitingen van vraag en aanbod, dan wanneer het gaat om het zuiver uiten van opvattingen.

Tot slot vroegen de leden van de SGP-fractie of de argumenten die gelden voor het voeren van een ontmoedigingsbeleid inzake draagmoederschap niet ook redenen vormen voor een ontmoedigingsbeleid op de

terreinen van prostitutie en pornografie. Als argumenten noemen zij de bescherming van de integriteit en de waardigheid van mensen en de relativering van het zelfbeschikkingsrecht.

Deze argumenten zijn tijdens de mondelinge behandeling van dit wetsvoorstel in de Tweede Kamer inderdaad aan de orde geweest. Daarnaast zijn er ook andere argumenten aan de orde geweest. In deze nota zijn zij reeds, bij de beantwoording van een vraag van de fractie van D66, genoemd. Omdat bij de bestrijding van commercieel draagmoederschap andere belangen een rol spelen en omdat hier direct het belang van een derde, te weten het kind, in het geding is, is het commercieel draagmoederschap niet goed te vergelijken met de terreinen die de leden van de SGP-fractie noemen. Een ander verschil, dat met het verschil in achterliggende belangen samenhangt, is dat ten opzichte van prostitutie en pornografie geen algemeen ontmoedigingsbeleid wordt voorgestaan. Het doel van de strafwetgeving op deze terreinen is dat ongewenste vormen van pornografie en prostitutie worden tegengegaan. De recente wijziging van de zedelijkheidswetgeving en de voorgestelde wijziging van de artikelen 250bis en 250ter van het Wetboek van Strafrecht voorzien. Wij zien geen reden om andere instrumenten, als deze leden noemen, te overwegen.

Gelet op het voorgaande behoeven wij, afgezien van de vraag of deze nota daarvoor wel de juiste plaats zou zijn, niet in te gaan op de laatste vraag van de leden van de SGP-fractie, betreffende de mogelijkheden tot het voeren van een ontmoedigingsbeleid op de door hen genoemde terreinen.

De Minister van Justitie,
E. M. H. Hirsch Ballin

De Staatssecretaris van Justitie,
A. Kosto